

STRATEGIJA 2015.–2020.

Zagreb, prosinac 2014.

1. UVOD.....	2
1.1. OKOLNOSTI I POLAZIŠTA	
1.2. RAZVOJ I ZNANSTVENA POSTIGNUĆA	
1.3. VIZIJA	
1.4. MISIJA	
2. STRATEŠKI CILJEVI	3
2.1. LJUDSKI POTENCIJALI I ZNANSTVENA IZVRSNOST	
2.2. POZICIONIRANJE INSTITUTA U NACIONALNOM I EU-OKRUŽJU	
2.3. MEĐUNARODNA SURADNJA, MOBILNOST I VIDLJIVOST	
2.4. TRANSFERI ZNANJA S DRUŠTVENIM I GOSPODARSKIM DJELATNOSTIMA	
2.5. TRANSFER ZNANSTVENO ISTRAŽIVAČKIH SPOZNAJA I REZULTATA U VISOKOŠKOLSKI SUSTAV	
3. ISTRAŽIVAČKI PRIORITETI	5
3.1. KULTURE I IDENTITETI	
3.2. DRUŠTVENA KOHEZIJA I DRUŠTVENA PROMJENA	
3.3. DRUŠTVENE INOVACIJE, UPRAVLJANJE I RAZVOJ	
3.4. INDIVIDUALNE RAZLIKE, DRUŠTVENI STAVOVI I KVALITETA ŽIVOTA	
3.5. OBITELJ, MLADI, OBRAZOVANJE I ZAJEDNICA	
3.6. STANOVNIŠTVO, NASELJA I MOBILNOST	
4. ORGANIZACIJSKA PRILAGODBA I KORACI U PROVEDBI STRATEGIJE.....	12

1. UVOD

1.1. OKOLNOSTI I POLAZIŠTA

Okolnosti koje su bitno pridonijele da se pristupi izradi Strategije Instituta Pilar za razdoblje 2015.–2020. jesu donošenje izmjena i dopuna *Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti* i na tome temelju izmjenama *Statuta Instituta, Nacionalna strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije* te akreditacijske preporuke Agencije za znanost i visoko obrazovanje.

Polazišta strategije su dosadašnji razvoj i znanstvena postignuća Instituta Pilar od njegova utemeljenja do danas te objektivne razvojne poteškoće i uočene slabosti.

1.2. RAZVOJ I ZNANSTVENA POSTIGNUĆA

Razvoj Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar temeljio se na tri opća usmjerenja. Prvo se odnosilo na provedbu multidisciplinarnih i interdisciplinarnih istraživanja društvenih i kulturnih fenomena u području društvenih i humanističkih znanosti temeljenih na suvremenim metodološkim postupcima te javno predstavljanje i publiciranje rezultata tih istraživanja. Drugo se odnosilo na uspostavljanje znanstvene infrastrukture za obavljanje najstroženijih znanstvenih programa na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini te znanstveno usavršavanje i osposobljavanje svih, a posebice mladih istraživača za njihovu provedbu. Treće se odnosilo na sudjelovanje u kreiranju preddiplomskih, diplomskih i doktorskih studijskih programa te sudjelovanje znanstvenika u visokom obrazovanju.

U okviru navedenih općih usmjerenja znanstvenici i znanstveni novaci ostvarili su brojna znanstvena postignuća koja su Institutu priskrbili status ugledne znanstvene Institucije. Navest ćemo najznačajnija u protekle 23 godine od osnutka:

- 68 projekata trajne istraživačke djelatnosti
- 157 projekata za treće naručitelje
- 70 međunarodnih projekata
- 23 domaća i 27 međunarodnih skupova
- dva tradicionalna godišnja skupa *Annales Pilar* (14 skupova) i *Vukovar '91.* (16 skupova)
- više od sto okruglih stolova i tribina
- više od sto predstavljanja knjiga
- dva časopisa (*Društvena istraživanja* – 124 broja; *Pilar* – 16 brojeva)
- biblioteke *Zbornici* (44 knjige), *Studije* (17 knjiga), *Funkcionalni centri* (15 knjiga), ostala izdanja (33 knjige).
- sudionici na više stotina međunarodnih i više stotina domaćih skupova
- 70 obranjenih doktorata znanstvenih novaka u desetak različitih polja u području društvenih i humanističkih znanosti te interdisciplinarnom području
- kreatori desetak preddiplomskih i diplomskih studija te tri prijedloga doktorskih studija
- nastavnici u sveučilišnoj nastavi na dvjestotinjak kolegija

Među znanstvenim postignućima valja posebno istaknuti provedbu većeg broja strateških projekata na nacionalnoj razini koji su imali utjecaja na kreiranje javnih politika (npr. *Turistički cvijet – kvaliteta za Hrvatsku* koji se od 2006. kontinuirano provodi u suradnji s Hrvatskom gospodarskom komorom, *Udio nacionalnih manjina u javnom sektoru* koji se 2012. provodio u suradnji s Ministarstvom uprave RH, *Hrvatska vojska–Hrvatsko društvo* koji se 2007.–2010. provodio u suradnji s Ministarstvom obrane RH i sl.).

1.3. VIZIJA

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar planira do 2020. godine postati vodećim nacionalnim i prepoznatim europskim središtem izvrsnosti u provedbi multidisciplinarnih i interdisciplinarnih istraživanja relevantnih društvenih i kulturnih fenomena u području društvenih i humanističkih znanosti.

1.4. MISIJA

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar svojom cjelokupnom znanstvenom djelatnošću temeljenoj na znanstvenoj izvrsnosti, poštivanju etičkih načela u istraživanjima i kolegijalnom odnosu između znanstvenika i znanstvenih novaka služi javnom dobru. Provedbom znanstvenih istraživanja relevantnih društvenih fenomena, ekspertnim uslugama, objavljivanjem rezultata istraživanja, diseminacijom i popularizacijom znanstvenih istraživanja i sudjelovanjem u visokom obrazovanju znanstvenici Instituta nastoje utjecati na kvalitetnije kreiranje javnih politika na lokalnoj i nacionalnoj razini.

2. STRATEŠKI CILJEVI

2.1. RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA I POTICANJE KVALITETE

Znanstvenici i znanstveni novaci istraživački su potencijal Instituta. Da bi se postigla maksimalna predanost istraživanjima i razmjeni znanja, Institut će težiti privlačenju i zadržavanju izvrsnih znanstvenika. Da bi to postigao, Institut će, u skladu s vizijom, razvijati prepoznato središte izvrsnosti u kojemu se potiče razvoj izvrsnih znanstvenika i u kojemu znanstvenici mogu ostvariti svoja znanstvena očekivanja.

Zadaci:

- Identificirat će se izvrsne znanstvenike koji mogu potaknuti druge na izvrsnost – ti će znanstvenici biti imenovani voditeljima pojedinih skupina u okviru šest istraživačkih prioriteta/programa.
- Postavit će se jasni kriteriji znanstvene izvrsnosti, zasebno za područje društvenih, a zasebno za područje humanističkih znanosti – kriteriji trebaju biti viši od propisanih nacionalnih za izbor u znanstvena zvanja. Ti će kriteriji biti uvjeti za izbor na znanstvena radna mjesta znanstvenog suradnika, višeg znanstvenog suradnika, znanstvenog savjetnika i znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju, a regulirat će se Pravilnikom o izboru na znanstvena radna mjesta, koji donosi Znanstveno vijeće Instituta (*pravilnik u izradi*).
- Povećat će se znanstvena produktivnost, osobito međunarodna, i kvantitativno i kvalitativno. Stoga će Znanstveno vijeće Instituta donijeti *Odluku o godišnjoj obvezi publiciranja*. Svaki će doktor znanosti imati obvezu godišnje publicirati/predati u recenzentski postupak najmanje dva znanstvena rada na kojima mora biti prvi autor na najmanje jednomu. Najmanje jedan od radova mora biti objavljen/predan u postupak u međunarodnoj publikaciji.
- Uvest će se godišnje nagrađivanje znanstvene izvrsnosti. Jednom godišnje Znanstveno vijeće dodjeljivat će novčanu nagradu trima znanstvenicima i jednome znanstvenom novaku koji su u protekloj godini objavili najvrednije publikacije iz svoga područja. Kriteriji nagrađivanja bit će regulirani posebnim pravilnikom, a sredstva će se osigurati iz sredstava za višegodišnje institucijsko financiranje.

2.2. POZICIONIRANJE INSTITUTA U REGIONALNOM, NACIONALNOM I EU-OKRUŽJU

Zadaci:

- Identificirat će se područja istraživanja u kojima je Institut već prepoznat u okružju kao partner te razviti vlastite centre izvrsnosti koji će se samostalno ili u suradnji s drugim institucijama prijaviti i na nacionalni natječaj za dodatno financiranje centara izvrsnosti.
- Redovito će se pratiti međunarodne i domaće natječaje za projekte.
- Poticat će se sve vrste znanstvenih djelatnosti na regionalnim razinama putem mreže područnih centara Instituta
- U okviru svakog istraživačkog prioriteta/programa postojat će obveza prijavljivanja na natječaje za znanstveno-istraživačke projekte najmanje jednom u dvije godine, bilo samostalno bilo u suradnji s drugom skupinom unutar Instituta i/ili institucijom. Javljanje na natječaje, a osobito dobivanje projekata, pratit će se godišnje i o tome izvješćivati Znanstveno vijeće.
- Razvit će se sustav poticanja te nagrađivanja za prijavljivanje na istraživačke natječaje, kao i za dobivanje kompetitivnih projekata.

2.3. MEĐUNARODNA SURADNJA, MOBILNOST I VIDLJIVOST

Zadaci:

- Poticat će se znanstvenike, a posebno znanstvene novake, da redovito razmjenjuju istraživačka iskustva u međunarodnom okružju, tj. sudjeluju na međunarodnim skupovima i konferencijama. Za tu svrhu već je osnovan fond iz sredstava za višegodišnje institucijsko financiranje, iz kojega se plaćaju troškovi sudjelovanja na skupovima svima onima koji nemaju projekte i/ili nemaju predviđena sredstva za tu svrhu.
- Poticat će se znanstvenike i znanstvene novake da koriste istraživačke stipendije za boravke na međunarodnim institucijama, kao i da privlače znanstvenike iz drugih institucija na studentske boravke u Institutu.
- Boravak znanstvenika i znanstvenih novaka na drugim institucijama posebno će se vrednovati prilikom zapošljavanja na znanstvena radna mjesta.
- Poticat će se boravak znanstvenika iz inozemstva u Institutu i njihova suradnja na institutskim projektima.

2.4. TRANSFERI ZNANJA S DRUŠTVENIM I GOSPODARSKIM DJELATNOSTIMA

Zadaci:

- Osigurat će se kontakti i trajnija suradnja s dosadašnjim javnim i gospodarskim partnerima, na nacionalnoj i regionalnim razinama (npr. HGK-Turistički cvijet, HEP, Hrvatska vojska – Hrvatsko društvo, Sociokulturni razvoj i perspektive Cetinske krajine i sl.).
- Planirat će se suradnja - u okviru pojedinih istraživačkih prioriteta/programa - s društvenim i gospodarskim djelatnostima. Osmislit će se i standardizirati proces ponude za suradnju.
- Promovirat će se istraživanja, rezultati i publikacije putem znanstvenih i stručnih skupova, tribina i medija. Takve će se aktivnosti redovito pratiti i o njima će se izvješćivati na mrežnim stranicama Instituta.
- Redovito će se organizirati konferencije za tisak i izvješćivati javnost o novim projektima.

2.5. TRANSFER ZNANSTVENO ISTRAŽIVAČKIH SPOZNAJA I REZULTATA U VISOKOŠKOLSKI SUSTAV

Zadaci:

- Poticati će se trajna suradnja s ustanovama visokog obrazovanja.
- Predložiti će se poslijediplomske studije iz djelokruga djelatnosti Instituta i provoditi ih u suradnji s visokoškolskim ustanovama.
- Detaljno će se analizirati trenutačno sudjelovanje u visokoškolskoj nastavi i utvrditi eventualni sukob između nastavnih i istraživačkih obveza. Ako se utvrdi da sukob postoji, tj. da znanstvenik nije dovoljno produktivan, ograničit će mu se sudjelovanje u nastavi. Budući da Ravnatelj godišnje odobrava sudjelovanje u nastavi, svaki znanstvenik koji bude tražio sudjelovanje bit će obavezan predočiti prošlogodišnju znanstvenu produkciju, na temelju koje će se donijeti odluka.
- Smanjit će se suradnja na preddiplomskim studijima i pojačati ona na diplomskim i posebice, poslijediplomskim studijima.

3. ISTRAŽIVAČKI PRIORITETI

Znanstveno-istraživačka djelatnost obavljat će u okviru jedne ili više istraživačkih skupina oblikovanih prema slijedećim istraživačkim prioritetima:

1. Kulture i identiteti
2. Društvena kohezija i društvena promjena
3. Društvene inovacije, upravljanje i razvoj
4. Individualne razlike, društveni stavovi i kvaliteta života
5. Obitelj, mladi, obrazovanje i zajednica
6. Stanovništvo, naselja i mobilnost

Svaki istraživački prioritet obuhvaćat će veći broj istraživačkih tema, a istraživačke skupine oblikovat će se na temelju znanstvenih postignuća i opredjeljenja svakog pojedinog znanstvenika i znanstvenog novaka. Istraživanja u okviru istraživačkih skupina i suradnju s drugim skupinama koordinirat će voditelj skupine i njegov zamjenik. Ustroj skupina, organizacija djelatnosti te izbor voditelja i zamjenika propisati će se posebnim Pravilnikom.

Slijedi opis pojedinih istraživačkih prioriteta.

3.1. KULTURE I IDENTITETI

- Povijest, baština, održivost
- Socijalni, kulturni i nacionalni identiteti
- Socio-kulturni razvoj u globalno-lokalnom kontekstu
- Religije i vrijednosti
- Iseljništvo i etničke manjine
- Domovinski rat
- Društveno sjećanje i zaborav

Polazišta i odjek:

Istraživanja identiteta, baštine, kultura, održivosti, iseljništva, etničkih manjina, religije, Domovinskog rata i društvenog sjećanja oduvijek su bila u fokusu rada Instituta Ivo Pilar. Ove teme svojom su interdisciplinarnošću omogućile i suradnju brojnih istraživača iz raznih polja unutar Instituta, što je rezultiralo brojnim zajedničkim projektima i objavljenim knjigama. U sklopu Instituta o ovim se temama provodilo više od dvadeset znanstveno-istraživačkih projekata financiranih od MZOS-a. Uz financiranje projekata od Ministarstva, o ovim temama provodili su se projekti i za treće naručitelje (*ERSTE zaklada, Hrvatska matica iseljenika, Open Society Foundation, Grad Gospić, Općina Bistra, Ministarstvo pravosuđa* itd.). Tijekom provedbe ovih projekata istraživači su o tim temama objavljivali znanstvene radove u domaćim i međunarodnim časopisima. Nije bilo godine u kojoj se u sklopu institutskih aktivnosti nisu održavala domaća ili međunarodna predavanja ili skupovi o nekoj od ovih tema. Najpoznatiji su skupovi *Vukovar '91* i *Annales Pilar* (većina održanih skupova *Annales Pilar* bavila se sljedećim temama: identitetima, fenomenom religije i religioznosti, manjinama, iseljništvom, Domovinskim ratom itd.) na kojima su uz domaće istraživače sudjelovali i strani te se time omogućila suradnja i povećavala vidljivost Instituta. U sklopu publicističke djelatnosti Instituta Ivo Pilar navedene teme publicirane su u *Društvenim istraživanjima, Biblioteci Zbornici* (18), *Biblioteci Studije* (9) i u *Biblioteci funkcionalnih centara* Instituta Ivo Pilar (3).

Znanstvenici s ovog istraživačkog prioriteta objavili su do sada 22 knjige samostalno ili u suradnji s Institutom, a znanstveni novaci obranili tri magisterija i 13 doktorata. Osim toga, ove su istraživačke teme rezultirale brojnim poglavljima u knjigama, kao i elaboratima, empirijskim istraživanjima, popularnim radovima i velikim brojem izlaganja, često na prestižnim domaćim i međunarodnim konferencijama. Isto tako, istraživači s ovog istraživačkog prioriteta u sklopu svojeg predavačkog rada uspjeli su na nekoliko sveučilišta uvesti kolegije s temama predloženim u sklopu prioriteta, što je rezultiralo izradom i obranom brojnih diplomskih radova, čime je ostvarena izravna povezanost znanstvenih istraživanja na Institutu Pilar i visokoškolskog obrazovanja.

Ciljevi:

Plan je Instituta Pilar da se i u sljedećem srednjoročnom i dugoročnom razdoblju i dalje nastavi baviti istraživanjem tema navedenih u ovom istraživačkom prioritetu. Tako se planira istraživanje povijesnih i kulturnih veza Dubrovnika i okolice, s posebnim naglaskom na baštinske teme. Kulturno-povijesna baština bit će u fokusu istraživanja i ostalih predloženih tema. Nastavit će se s istraživanjem sociokulturnog razvoja RH u globalno-lokalnom kontekstu, radi očuvanja kulturne baštine, identiteta i potreba lokalnih kultura. U budućim socioreligijskim projektima istraživat će se promjene koje su nastale nakon ulaska Hrvatske u EU u religiji, društvu, kulturi, identitetima, vrednotama, manjinskim i migracijskim grupama kao i udrugama civilnog društva. Multidisciplinarna i komparativna istraživanja vezana uz iseljništvo, migracijske procese i etničke manjine i dalje će biti u fokusu rada Instituta Ivo Pilar.

Već je pokrenut međunarodni projekt koji se bavi reemigracijom i transformacijom migranata u postsocijalističkim državama te je u završnoj fazi i *Leksikon hrvatskog iseljništva i manjina*. Nastavljaju se i istraživanja vezana uz Domovinski rat i sjećanje te je u tijeku i znanstveno-istraživački projekt *Hrvatski domovinski rat: strukture sjećanja*. Poticat će se suradnja s domaćim znanstvenim institutima, sveučilištima te sličnim institucijama u susjedstvu i u drugim zemljama kako bi se navedene teme mogle komparirati putem zajedničkih projekata, zbornika i konferencija te steći bolji uvid i dobiti kvalitetniji rezultati. Prednost ovog istraživačkog prioriteta jest i multidisciplinarnost, koja će biti omogućena u okviru suradnje između istraživača Instituta Pilar na ovome istraživačkom prioritetu, kao i suradnje s istraživačima s ostalih istraživačkih prioriteta unutar Instituta te s istraživačima izvan njega.

3.2. DRUŠTVENA KOHEZIJA I DRUŠTVENA PROMJENA

- Socijalna isključenost i marginalizirane skupine
- Međugrupni odnosi, tolerancija i predrasude
- Ljudska prava i rodne studije
- Socijalno-ekonomske dimenzije održivog razvoja
- Društveni pokreti: socijalni i psihološki aspekti kolektivne akcije
- Građanska i politička participacija
- Mladi i (sub)kulturne prakse: identifikacija, afilijacija i transgresija
- Sport i politika

Polazišta i odjek:

Ovaj istraživački prioritet (IP) okuplja dio tema koje imaju tradiciju istraživanja u Institutu (npr. mladi i (sub)kulture, integralna održivost i održivi razvoj, građanska i politička participacija, socijalna isključenost i marginalizirane skupine /posebice ruralne žene, Romi, beskućnici, osobe s tjelesnom invalidnošću, osobe s kroničnim bolestima, starije osobe/, tolerancija i predrasude, rodne studije; djelomičan popis publikacija u prilogu), a predviđa i fokusiranije bavljenje novim povezanim temama, kao što su: društveni pokreti - socijalni i psihološki aspekti kolektivne akcije; sport i politika, ljudska prava, utjecaja stanja u okolišu na društvo i ekonomiju.

Rad na dijelu tema iz ovoga IP-a trenutačno se ostvaruje kroz međunarodni EU FP7 projekt MYPLACE (*Memory, youth, political legacy and civic engagement, 2011-2015*), COST Akciju *Social psychological dynamics of historical representations in the enlarged European Union*, europski CIP projekt *Danube Pie* (istraživanje potencijala uvođenja ekodizajna u proizvodne procese), uspostavni projekt Hrvatske zaklade za znanost *iPRESENT – Instalation of Project REsearch on Social ENTrepreneurship* te projekt *Socio-kulturni i rodni aspekti starenja u Hrvatskoj (Zaklada Adris)*. Dosadašnja i trenutačna istraživačka aktivnost Instituta u ovom području ukazuje na vrlo dobru teorijsku i metodološku pripremljenost znanstvenika Instituta za bavljenje ovim temama. Pritom treba posebno istaknuti očekivanu interdisciplinarnost (sociologija, socijalna psihologija, antropologija, pravo, filozofija) te veliko iskustvo i umješnost u provedbi kvantitativnih i kvalitativnih istraživanja i analiza, a što je osobito relevantno za istraživanja tema ovoga IP-a.

Ciljevi:

Radom u okviru ovoga IP-a poticat će se istraživački rad na domaćim i međunarodnim kompetitivnim projektima, objavljivanje u domaćim i stranim publikacijama, daljnje usavršavanje znanstvenika u pojedinim temama te kvantitativnim i kvalitativnim metodama istraživanja, suradnja s relevantnim državnim i lokalnim institucijama (ministarstva, pravobranitelji, vladini/gradski uredi), organizacijama civilnog društva/udrugama, rad na popularizaciji znanosti te utjecaj na javne politike.

Naime, teme koje okuplja ovaj istraživački prioritet vrlo su aktualne i relevantne i u smislu društvenih potreba (nacionalnih i europskih prioriteta) i u kontekstu međunarodnih znanstvenih istraživanja, te se može očekivati i interes institucija na državnoj i lokalnoj razini kao i organizacija civilnog društva za ovakvom suradnjom. Glede istraživačkih planova, uz nastavak rada na četiri postojeća spomenuta projekta, treba naglasiti kako je nekoliko tema ovoga IP-a obuhvaćeno u trima prijedlozima međunarodnih projekata upravo prijavljenih na natječaj OBZOR 2020, u kojima kao partnerska institucija sudjeluje Institut Pilar (prijedlozi ASPYRE i COHESIVE tiču se teme *društveni pokreti - socijalni i psihološki aspekti kolektivne akcije, građanska i politička participacija, mladi i (sub)kulturne prakse*, projekt ACADEMY tiče se teme socijalne isključenost i marginaliziranih grupa).

U pogledu objavljivanja radova treba napomenuti da su u projektu MYPLACE obavljena sva planirana istraživanja i napisana izvješća te se u skoro vrijeme može očekivati veći broj relevantnih (i međunarodnih) publikacija o ovoj temi, kao što je moguće i objavljivanje na temelju još neiskorištenih,

dosad prikupljenih podataka o ovim temama. Dodatno, kroz dosadašnji rad na temama ovoga IP-a znanstvenici Instituta ostvarili su izrazito dobru suradnju s kolegama iz inozemstva te se očekuje i daljnje zajedničko osmišljavanje i podnošenje prijava projekata o ovim temama.

3.3. DRUŠTVENE INOVACIJE, UPRAVLJANJE I RAZVOJ

- Inovativno društvo i kriza
- Poduzeća, zaposlenost i transformacija rada
- Dobra uprava i upravljanje javnim i zajedničkim dobrima
- Nove ekonomske elite i društvena legitimacija poduzetništva
- Lokalni resursi i razvojne alternative
- Oblikovanje i evaluacija javnih politika

Polazišta i odjek:

Tijekom posljednja dva desetljeća Hrvatska je, institucionalno se uklapajući u europski model demokracije i kapitalizma, razvila različite društveno-ekonomske i političke institucije i javne politike u sferi poduzetništva, inovacija i lokalnog razvoja, koje se nisu pokazale dovoljno uspješnim u prevladavanju strukturnih problema hrvatskog društva. Znanstvena analiza koja smjera prevladavanju dugotrajne ekonomske krize i sve veće društvene nejednakosti, mora prije svega identificirati i razumjeti one čimbenike koji mogu pridonijeti izgradnji Hrvatske kao inovativnog društva koje može osigurati zadovoljavajući socio-ekonomski razvoj. Smatramo da pritom posebnu pozornost treba posvetiti odnosima poduzeća i zapošljavanja, široj analizi transformacije rada, legitimaciji poduzetništva, ulozi znanja i znanosti te lokalnim resursima i njihovoj ulozi u mogućim razvojnim alternativama na razini lokalnih i regionalnih zajednica.

Istraživanja ove tematike imaju petnaestak godina dugu tradiciju na Institutu Pilar, a obuhvaćaju problematiku novih ekonomskih elita i poduzetništva, društva znanja, inovacijskih i istraživačkih sustava, dobre uprave, lokalnog razvoja te evaluacije javnih politika. Ove teme istraživale su se u sklopu triju istraživačkih projekata financiranih od MZOS-a te u okviru desetak projekata za treće naručitelje. Važan doprinos ostvaren je i u sklopu petogodišnje akademske suradnje sa *Sveučilištem u Georgiji* (SAD). Istraživači su također sudjelovali u nizu projekata financiranih u sklopu 6. i 7. Okvirnog programa *Europske unije* (DIOSCURI, WBC-INCO.NET, METRIS, ERAWATCH, DANUBE-INCO-NET).

Rad na ovim istraživačkim temama rezultirao je s više od 20 autorskih i uredničkih knjiga te blizu 50 poglavlja u knjigama. Također, objavljeno je više od 30 radova u stranim i domaćim časopisima, oko 40 različitih studija, izvješća i elaborata. Istraživači koji se bave ovom tematikom sudjelovali su i na pedesetak domaćih i stranih skupova.

Ciljevi:

Cilj je kritički preispitati dosadašnje modele razvoja i razvojnih kompetencija ključnih političkih i ekonomskih elita te nove oblike inovacija, kao što su inovacije u javnom sektoru i društvene inovacije. Te inovacije mogu odigrati veliku ulogu u izlasku hrvatskog društva iz krize i stvaranju prilika za rast, posebno u kontekstu dominacije ekonomije usluga. Glavne teme određene su prirodom društvenih inovacija koje nastaju pod pritiskom /1/ rješavanja društvenih izazova (npr. nezaposlenost, ekonomski voluntarizam), /2/ jačanja razvojne osnove (npr. manjak poduzetničkog kapitala te istraživačkih i tehnoloških potencijala) te /3/ uvođenja promjena u strategije i javne politike koje su vezane uz promjenu vrijednosnih sustava i svjetonazora.

U tom kontekstu planiraju se istražiti načini društvene legitimacije poduzetništva i odnos hrvatskih poduzeća i novoga zapošljavanja, smještajući taj odnos u širu transformaciju rada i zapošljavanja u društvima europskog perifernog kapitalizma. Radi jačanja društvenih inovacija kao razvojne osnove društva, istraživanja će biti usmjerena na analizu inovacijskog ekosustava, koji podrazumijeva jačanje

veza između znanstvenih istraživanja, poduzetništva, administracije i šire zajednice, a radi postizanja maksimalnog utjecaja znanstvenih istraživanja na inovacije i razvoj.

Kako rješavanje društvenih izazova u velikoj mjeri ovisi o dobrom upravljanju javnim i zajedničkim dobrima, nastojat će se istražiti participacija i dijalog među različitim akterima razvojnih odluka. Ovaj aspekt uključuje i evaluaciju odabranih javnih politika, s naglaskom na njezinu formativnu funkciju, te analizu lokalnih resursa i razvojnih opcija s obzirom na to da lokacija postaje sve značajnija razvojna odrednica.

3.4. INDIVIDUALNE RAZLIKE, DRUŠTVENI STAVOVI I KVALITETA ŽIVOTA

- Društveni stavovi, javno mnijenje i masovni mediji
- Osobine ličnosti
- Moralnost
- Rizična ponašanja
- Kvaliteta života i međugeneracijska solidarnost

Polazišta i odjek:

Istraživanja individualnih razlika, društvenih stavova, javnog mnijenja i masovnih medija, osobina ličnosti, rizičnih ponašanja i kvalitete života nalaze se u fokusu interesa europskih i svjetskih istraživača, posebice u posljednja dva desetljeća. Institut Pilar od samih početaka svojega rada bio je također intenzivno uključen u te tematske prioritete provedbom brojnih znanstvenih projekata, tržišnih istraživanja, kao i brojnim publikacijama. U posljednjih desetak godina istraživači s Instituta vodili su deset projekata koje je financirao MZOS, dva projekta financirana iz europskih fondova te tridesetak tržišnih projekata koji su se bavili tematikom ovog istraživačkog prioriteta. Pri tome treba istaknuti da su istraživanja često provedena na reprezentativnim uzorcima i u sklopu međunarodnih projekata, što je omogućivalo međunarodne usporedbe rezultata. Istraživači okupljeni na ovom prioritetu trenutačno su uključeni u pet međunarodnih projekata: *Trends in Quality of Life in Croatia 2007-2012* (financiran od *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*), *MYWEB- Measuring Youth Well-being* (financiran u sklopu FP7 programa) i tri COST projekta (*WEBDATANET: web-based data-collection - methodological challenges, solutions and implementations*, *Offender Supervision in Europe*, *Intergenerational Family Solidarity across Europe*).

Rad na ovim istraživačkim temama rezultirao je s osamdesetak članaka objavljenih u časopisima indeksiranim u međunarodnim bazama, koji su, sudeći po brojnim citatima, izazvali znatnu pozornost međunarodne znanstvene zajednice. Osim toga, te su istraživačke teme rezultirale s dvadesetak autorskih i uredničkih knjiga i šezdesetak poglavlja u knjigama, pri čemu su nerijetko te publikacije objavljene u međunarodnome kontekstu. Teme ovoga prioriteta izravno su vezane i za brojne obranjene diplomske, magistarske i doktorske radove, čime je ostvarena izravna veza znanstvenih istraživanja na Institutu Pilar i visokoškolskoga obrazovanja.

Ciljevi:

U skladu s ciljevima i istraživačkim prioritetima Instituta Pilar u programskom razdoblju 2015.–2020., istraživanja vezana za individualne razlike, društvene stavove, rizična ponašanja i kvalitetu života činit će snažan aspekt rada Instituta, i putem specifičnih istraživanja, i preko velikih projekata. Istraživanja ovoga tematskoga prioriteta - prema njihovoj međunarodnoj relevantnosti, dosadašnjem odjeku i ljudskom potencijalu - mogu pomoći transformaciji Instituta Pilar u prepoznatljiv istraživački Institut u okviru Europske unije. Uz dva projekta koji su u tijeku, a financiraju se iz europskih izvora te još tri COST projekata, istraživački timovi Instituta imaju i već razrađene projekte iz područja kvalitete života, osobina ličnosti, moralnosti i rizičnih ponašanja, koji su prijavljeni na neke od kompetitivnih izvora financiranja ili će u najskorijem vremenu aplicirati na te izvore.

Također, Institut će i dalje nastaviti s praksom periodičnog praćenja postojanih odrednica mišljenja javnosti te aktualnih društvenih stavova i njihovih promjena. I dalje će se validirati razvijeni model općih društvenih stavova u kontekstu ispitivanja njegove kriterijske valjanosti. Bitna odrednica rada Instituta bit će i dalje istraživanja suvremenih modela strukture osobina ličnosti. Istraživanja masovnih medija planiraju se nastaviti u suradnji s drugim srodnim institucijama u Hrvatskoj i Europi u kontekstu komunikacije u suvremenom društvu. Također će se nastaviti istraživanja vezana uz korištenje sredstava ovisnosti, počinitelje kaznenih djela i probaciju. Istraživanja kvalitete života nastaviti će se baviti odrednicama psihosocijalne dobrobiti te temom međugeneracijske solidarnosti kao relevantne komponente dobrobiti pojedinaca kroz životni vijek

3.5. OBITELJ, MLADI, OBRAZOVANJE I ZAJEDNICA

- Obitelj, djeca i zajednica
- Obrazovanje, mladi i tržište rada
- Zdravlje, školska klima i životni stilovi mladih

Polazišta i odjek:

Značajan dio aktivnosti Instituta od njegova osnutka bio je usmjeren na teme obuhvaćene ovim prioritetom. Postojeća znanstvena postignuća, struktura i broj potencijalnih istraživača, započeti istraživački projekti, predloženi istraživački projekti, tematski prioriteti unutar nacionalnih i međunarodnih financirajućih ustanova koji sustavno obuhvaćaju i teme vezane uz mlade i obrazovanje te dosadašnja nacionalna i međunarodna suradnja, dobra su osnova za buduću kompetitivnu djelatnost. Okviru dosadašnje produkcije i realiziranih projekata Instituta velik broj projekata se odnosi na teme ovoga prioritetnog područja, gdje se posebno ističu radovi u selektivnim časopisima i oni objavljeni na engleskom jeziku (74 od 351 CC-rada Instituta). Dosadašnja usmjerenost unutar ovog područja na objavljivanje u stranim časopisima predstavlja dobro polazište za podizanje ukupne kvalitete na višu razinu. Cijeneći znanstvenu važnost postojećih istraživačkih aktivnosti u temama ovoga istraživačkog prioriteta, Institut Pilar iskazao je nakanu izrade doktorskog studija iz područja obrazovanja, a u suradnji s visokoškolskim ustanovama.

Ciljevi:

Postavljeni ciljevi kratkoročne su, srednjoročne i dugoročne usmjerenosti, a okuplja ih jasna ideja da se znanstvene aktivnosti posvećene istraživanju obitelji, djece i zajednice, obrazovanja, mladih i tržišta rada te zdravlja, školske klime i životnih stilova mladih u što kraćem roku dovedu na međunarodno kompetitivnu razinu. U razdoblju od tri godine planirano je istraživačke aktivnosti usmjeriti i koncentrirati oko tri povezane istraživačke osi, koje se odnose na razmatranje međuodnosa obitelji, obiteljskih obilježja i procesa, predškolskih i školskih ustanova i drugih podupirućih ustanova u zajednici u procesu odrastanja i formiranja djece i mladih, zatim na važna pitanja razvoja i strukturiranja osobnih, kognitivnih, socijalnih i profesionalnih kompetencija djece i mladih potrebnih za učinkovito sudjelovanje na tržištu rada u odrasloj dobi, pri čemu će se razvoj sagledati iz školske i perspektive tržišta rada. Treću okupljajuću os istraživačkih aktivnosti unutar ovog istraživačkog prioriteta predstavljat će istraživanja odrednica različitih aspekata zdravlja, školske i izvanškolske dobrobiti djece i mladih, odnosno dinamika i struktura formiranja osobnih kompetencija potrebnih za uspješan osobni i društveni život.

Brojne su predviđene aktivnosti kojima je potrebno znanstvenu kvalitetu podignuti na višu razinu, a uključuju bolju koordinaciju istraživačkih aktivnosti, nadvladavanje partikularnih pristupa, uvođenje jasnog sustava planiranja, uvođenje sustava mjerenja uspješnosti, napredak u istraživačkim metodološkim pristupima koji će podrazumijevati i provedbu longitudinalnih istraživanja, uvođenje društvenog praćenja, napredak u konceptualizaciji istraživanih tema i uvođenje metodoloških pristupa

temeljenih na hijerarhijski strukturiranim odnosima, do poboljšanja sustava međunarodne suradnje i razmjene.

Držimo da će sve pobrojane aktivnosti i način njihova ostvarenja značajno unaprijediti ukupnu kvalitetu znanstvenoga rada, koju će biti moguće iskazivati i pratiti međunarodno prihvatljivim mjerilima. Uz to, kako se Institut Pilar, zajedno sa Sveučilištem u Zagrebu (Ekonomski fakultet) i sa Sveučilištem u Splitu (Filozofski fakultet i Ekonomski fakultet), natjecao za *Centar znanstvene izvrsnosti* upravo u dijelu znanstvenih aktivnosti obuhvaćenih ovim istraživačkim prioritetom, dobivanje toga statusa u okviru sadašnjeg natječaja ili u neposrednoj budućnosti, predstavljat će stalni cilj koji će se opravdati razinom i kvalitetom istraživačkih aktivnosti.

3.6. STANOVNIŠTVO, NASELJA I MOBILNOST

- Populacijske studije
- Migracijske studije
- Studije naselja (urbane i ruralne studije)

Polazišta i odjek:

Istraživanja suvremenih demografskih fenomena te dugoročnih demografskih procesa, struktura i odnosa, s brojnim društvenim, gospodarskim, političkim i prostorno-razvojnim implikacijama, znanstveno su relevantna polazišta uvođenja i provedbe funkcionalne populacijske politike, kao i drugih javnih politika (obiteljske, socijalne, gospodarske, regionalne, ruralne...), cilj kojih je smanjivanje, ublažavanje ili potpuno uklanjanje nesklada između demografskog, društveno-gospodarskog i regionalnog razvoja, kako na globalnoj tako i na regionalnoj razini. Širenjem istraživačkog fokusa sa stanovništva na naselja, u prvi plan dolazi međuodnos prostora i društva, koji je u Hrvatskoj još uvijek pod snažnim utjecajem nedovršenih transformacijskih procesa na razini naseljske mreže, ali i na razini samih naselja. Na djelu su još uvijek procesi premještanja stanovništva na relaciji selo-grad, ali i obrnuto, kao i prilično dinamične fizičke preobrazbe naselja te s tim procesom povezane promjene socijalne zbilje, koje se povratno manifestiraju i na demografskim promjenama. Bavljenje stanovništvom i naseljima neizbježno je povezano i s temom mobilnosti, koja je jedna od bitnih odlika suvremenoga društva. Pritom mobilnost kao oblik prostorne pokretljivosti pokriva cijeli spektar od onih trajnijih migracijskih kretanja i promjene adrese stanovanja do povremenih, poput sekundarnog stanovanja ili pak dnevnog komutiranja. Interdisciplinarni pristup fenomenima u kojima se prelamaju demografski procesi povezani s teritorijalnim i naseljskim aspektima optimalan je put za istraživanje stanovništva, naselja i mobilnosti, i to ne samo u hrvatskom nego i u regionalnom, odnosno europskom kontekstu.

Od svojega osnutka Institut Pilar je velik dio svojih znanstvenih potencijala i istraživačkih napora usmjerio prema temeljnim i primijenjenim analizama kretanja i razvoja stanovništva, kao i prema naseljskim studijama, odnosno sociologiji naselja kao nosivoj disciplini unutar toga multidisciplinarnog pristupa. Potvrda toga jest i broj od osam istraživačkih projekata financiranih od MZOS-a te dvadesetak projekata za treće naručitelje koji su do sada provedeni na Institutu. Bavljenju demografskom i naseljskom problematikom pristupalo se sustavno i dosta se napora ulagalo u izobrazbu stručnjaka za to područje, što potvrđuje i podatak da su djelatnici Instituta obranili osam doktorata i dva magisterija koja disciplinarno potpadaju u demografiju i sociologiju naselja.

Tijekom rada na trajnim znanstveno-istraživačkim projektima kao na i projektima za treće naručitelje, Institut je prikupio opsežnu primarnu (popisnu) i sekundarnu statističku i empirijsku dokumentaciju i građu, koja je većim dijelom objavljena u brojnim znanstvenim radovima, knjigama, studijama, elaboratima, kao i popularnim radovima, te prezentirana na domaćim i međunarodnim znanstvenim i stručnim skupovima, kao i u tiskanim i elektronskim medijima.

Ciljevi:

Na temelju dosadašnjih istraživanja utjecaja demografskih i društvenih promjena na društveno-gospodarski i prostorno-regionalni razvoj Hrvatske, a u skladu s ciljevima i istraživačkim prioritetima Instituta Pilar u programskom razdoblju 2015.–2020., znanstveno-istraživački će tim nastojati unaprijediti znanstveno razumijevanje odrednica i obilježja demografskog i urbano-ruralnog razvoja Hrvatske, napose kompleksnih populacijskih prostornih i vremenskih odnosa i modela, kako u nacionalnom tako i u europskom demografskom i društvenom kontekstu, radi stjecanja novih znanja i primjena novih analitičkih metoda u demografskim i sociološkim istraživanjima, pri čemu će suradnja s drugim disciplinama društvenih i humanističkih znanosti biti od primarne važnosti. U kontekstu naseljskih studija slijedeće tri godine fokus će biti usmjeren na fenomen sekundarnog stanovanja, odnosno utjecaja tog fenomena na socijalnu održivost lokalnih zajednica. To je nastavak prethodno započetih istraživačkih aktivnosti koje su sada formalizirane unutar projekta financiranog od Hrvatske zaklade za znanost. Osim toga dio istraživačkih napora bit će usmjeren i na problem mobilnosti, pri čemu je u planu provedba empirijskog istraživanja obrazaca putovanja stanovništva Hrvatske.

4. ORGANIZACIJSKA PRILAGODBA I KORACI U PROVEDBI STRATEGIJE

Organizacijska prilagodba Instituta provest će se kako bi se omogućila primjena Strategije. Prvi korak je donošenje Akcijskog plana kojim će se odrediti termini i sudionici provedbe pojedinih aktivnosti. Drugi korak je donošenje pravilnika kojima će se precizno regulirati procedure za ostvarenje pojedinih strateških dionica. Treći korak je provedba i nadzor provedbe Strategije u zadanim terminima.

Strategija Instituta za razdoblje 2015.-2020. godine usvojena je na sjednici Upravnog vijeća Instituta Pilar dana 16. prosinca 2014. godine s obvezom izrade Akcijskog plana za njezinu provedbu.